

Alliance Stříbrný—Gajda—Pergler se drobí, jak nejlépe svědčí ostrý útok »Stráže Říše« na poslance Stříbrného a Národní Ligu, stejně jako na Horkého frontu. Volební soud, který zbavil mandátu čl. socialistického senátora Komrse, bude jednati o otázce mandátu posl. Perglera, jehož státní příslušnost—jak se namítá—jest sporná.

Z cizích návštěv u nás nutno zaznamenat návštěvu ředitele Mezinárodního úřadu práce Alberta Thomase.

V. Gutwirth.

B. ZAHRANIČNÍ.

Vlna německého supernacionalismu. — Konflikt hornoslezský před Radou S. N. — Změna mezinárodní konstelace. — Zlatý poklad Francouzské Banky. — Mussolini a Venizelos. — Liberálně-labouristická dohoda v Anglii. — Zakončení indické konference. — Odstranění Rykova.

V Německu nabyli hitlerovci nepřímou takového vlivu na vládu, aspoň v zahraniční politice, že se dalo mluvit o jejich diktatuře. Vláda Brüningova domnívala se patrně, že může zabránit katastrofám v politice vnitřní právě jen za tu cenu, když se nechá v politice zahraniční hnát proudem. Situace této zimy vyvinula se v Německu ovšem tak tragicky, že se nelze divit slabosti vlády, spíše naopak tomu, že se jí dosud podařilo zabránit elementárním výbuchům lidového zoufalství. Patrně právě jen vzájemně paralysování krajností bolševismu národního a bolševismu sociálního, které nestojí jen proti sobě ve dvou různých stranických formacích, jimž oběma současný stav věcí jde k duhu, nýbrž prolínají se také vzájemně—bolševismus užívá silných nacionálních akcentů a nacionalismus se tituluje národně-sociální—překáží úspěchu revolučního hnutí. Počet nezaměstnaných dostoupil neuvěřitelné výše $4\frac{1}{2}$ milionu a pohlcuje největší část německého rozpočtu. Nepodařilo se vymyslet žádné opatření, kterým by tento vzrůst mohl se zastavit anebo nezaměstnaným poskytnout jakoukoli užitečnou práci se strany státu. Vládě nelze upřít agilnost, jak myšlenkovou tak praktickou, ale ani poslední nápad ministra Dietricha subvencovat průmysl, který by zaměstnával nadbytečný počet dělníků, nemohl se udržet, poněvadž by byl ještě dražší a absurdnější nežli dosavadní soustava. Kancléř Brüning navštěvuje nejvíce ohrožené kraje a čelí s osobní statečností nebezpečí davových útoků, přesahuje to však patrně síly kteréhokoli člověka a kterékoli vlády. Němečtí ministři snažili se otevřít ventil národnímu hněvu tím, že se pustili do zahraničního zápasu s Polskem a přijali za svůj lidový požadavek po revisi východní hranice. Všechny měšťanské strany i s katolickým Centrem kapitulovaly zde před hitlerovci. Nové vedení německé strany lidové, zejména reorganisátor říšské obrany generál Seeckt, doporučují veřejně koalici s národními socialisty. Zdá se, že jen nadutost těchto, kteří nechtějí spoluprádu, nýbrž vládu, brání zoufalému experimentu, který byl správně srovnán s propůjčením chemické laboratoře bláznům, aby se kompromitovali. Německo propadlo by dříve zkáze nežli by se zhoubnost národně-socialistických method mohla prokázat. Zdá se, že takto bude ten důkaz proveden dříve nežli bude pozdě.

Německá vláda podala v Ženevě obrněný protest proti polskému zacházení s menšinou hornoslezskou a dokládá svoji stížnost řadou konkrétních případů, které se staly za posledních polských voleb. Kdyby se omezila jen na takovéto konkrétní žaloby, které lze náležitě odůvodnit, není pochyby, že polská vláda byla by v Ženevě v situaci velmi choulostivé a že by tak nepřímou se dostavil i účinek, na nějž dnes Němci jedině mohou spoléhati: vznikl by v mezinárodním světě dojem, že Polsko špatně hospodaří ve svěřených územích a že dosavadní choulostivá hranice německo-polská nebude asi trvale udržitelná. Zatím však Německo dalo se strhnout ultranacionalistickým proudem k agresivnímu postoji, provedlo nebo aspoň přichystalo zas jednu neblahou ludendorffovskou frontální ofensivu. Ministr Curtius, který měl býti předsedou lednového zasedání Rady Společnosti národů, vyměnil si své místo s Hendersonem, jen proto, aby byl zcela volný v důrazném zastávání německých požadavků. O rázu připravovaného vystoupení nemohlo býti žádné pochyby, když i polooficiální orgán vlády, katolická

»Germania«, proklašovala, že německá delegace musí tentokráte resignovat na obvyklé zdvořilostní ženevské fráze a promluvit s bývalými nepřáteli rozhodné slovo. Německu prý došla trpělivost a nezachová-li se Společnost národů zcela podle jeho přání, bude v očích Němců dokonale diskreditována a říše ohlásí své vystoupení. Minoritní stížnost byla tak využita jen jako záminka k výpadu proti mírovým smlouvám a požadavek revise měl být polozahaleně, ale v úřední formě tím ohlášen. *Vrácení Horního Slezska a gđanského koridoru* ocitalo se tak takřka v aktuálním programu německé politiky roku 1931. Tento postup, který nebyl nikterak promyšlený a diplomaticky připravený, který znamenal vlastně jen erupci populárních vášní do zahraniční politiky, mohl mít přirozeně jen jeden důsledek: *Německo se ocitlo ve skvělém osamocení.*

V poslední době byla mezinárodní situace charakterisována jistou *anarchií ve vzájemných vztazích* a zejména ve spolupráci, která se tak slibně rozvíjela na basi ženevské. Hospodářská tíseň a množství starostí vnitropolitických, které se nahrnuly na hlavy téměř všech velmocenských vlád, zavinily, že bezděčně ochabl kontakt mezi nimi, každý se zaměstnával sebou samým, nebylo nálady ani ochoty vzájemně si porozumět a pomáhat. Ač vlastně pravý opak byl by býval logický, společná bída měla státy hnát dohromady, aby vzájemností a rozumnou dohodou našlo se východisko, viděli jsme, jak zejména *Amerika se úplně uzavírá Evropě* a jak také *Anglie se oddaluje od kontinentu*, hledajíc pouze ve vlastních zámořských dominiích a v dobrém poměru k příbuzné anglosaské Americe, ochranu před krutou bouří, která ji stihla. Evropa byla tak ponechána sama sobě, to jest, pokud Rusko zůstává za periferií, byla vržena na *úzkou základnu poměru francouzsko-německého*. Tak jediné si lze vysvětliti, že Německo jaksi zbujnělo, počalo se pokládat za nepostradatelné, za držitele klíče k budoucnosti. Briandova konciliantní politika byla v Německu zaměněna za slabost a strach Francie, která nutně potřebuje dobré vůle a přímo pomoci Německa. Je přirozeno, že za těch okolností nechtěli Němci svoji spolupráci prodati lacino. Když došlo k vyklizení Porýnska a tak splněna nejnaléhavější část poválečného německého programu, začaly se pochopitelně ozývat hlasy s novými požadavky a politika revisionistická jevila se již aktuální. Kdyby bylo Německo neztratilo státníka rozhledu a autority Stresemannovy, je možné, že by bylo bývalo mohlo udržet ostřejší tempo ve své politice revindikační a že by snad bylo možno projednávat i tak choulostivé otázky, jaké s sebou přináší revisionismus. Ale v Německu po smrti Stresemannově došlo k známému vnitropolitickému převratu, třebaže se ještě neprojevil úplně ve vládní formaci, a to ovšem dodalo revisionismu docela nový akcent. *Německá politika stala se znovu evropským nebezpečím* a pak ovšem nezbylo nežli odpovědět zase tím způsobem jako v roce 1914, *soustředěním všech, jimž záleží na udržení evropského státu*. Nyní je takové soustředění pochopitelnější a snazší nežli dříve, poněvadž je tu jednak připravena půda mezinárodní organizací Společnosti národů, jednak potřeba míru je bezprostředněji cítěna v každém jednotlivém státě zvlášť, i když individuální jejich zájmy jsou namnoze divergentní. Málokdo byl by se však nadál, že nebezpečí z Německa přivodí změny tak *rychlé a efektivní*, jaká se zde v zápětí projevila. Ačkoli v Anglii je u vesla vláda labouristická, která celým svým naturelem a také dosavadním postupem ukázala přamálo sympatií pro francouzskou »hegemonii«, musila chtět nechtět zaujmout jednotné stanovisko proti agresivnosti Německa jak *v otázce odzbrojovací*, tak speciálně v programu revisionistickém. Již při závěru prací přípravné odzbrojovací komise ženevské odmítl lord *Robert Cecil*, jehož pacifismus nemůže být nikým podezírán, velmi důrazně postuláty a metody hraběte *Bernstorffa*, a nyní ukazuje se čím dále tím zřetelněji, že ve velkých otázkách evropských může mít při kritické situaci Anglie vždy jen jedno stanovisko, a to souhlasné s Francií, ať již ve Foreign Office je Henderson nebo Austen Chamberlain. Jakmile se stalo zjevným, že Německo nemíní poctivě spolupracovat na řešení otázky odzbrojovací, nýbrž že mu jde vlastně o *zrovnoprávnění ve výzbroji*, a to právě z toho důvodu, aby mohlo s důrazem vymáhati potřebnou *změnu hranic na východě*, zaujala Anglie zase své místo v komisi velvyslanců, aby Německu připomněla jeho smluvní odzbrojovací závazky. Mírová smlouva versailleská nemůže být měněna, poněvadž by to znamenalo reakci, návrat k ozbrojenému míru, z doby předválečné, jediné *snížení zbroje států ostatních* může

býti na programu, ale to zas bude přirozeně prováděno jen tím postupem, jak se Německo bude smiřovat s evropskou situací a poskytovat záruky proti nevyprovokovanému útoku.

Mezinárodní postavení Francie upevnilo se ovšem také z hmotnějších důvodů nežli je strach o udržení míru. Francie je dnes jediný stát, který netrpí hospodářským rozvratem, nezná stále ještě nezaměstnanosti a stahuje k sobě se všech stran proudy zlata. Je to zásluha její hospodářské rovnováhy, která nikdy nebyla porušena a sociální stability, která se udržuje již sto let. Francouzská výroba je v rovnováze s domácím konsumem a vývoz je převahou luxusního rázu, který najde vždycky své konsumenty za hranicemi. Francie považována je dnes obecně za zemi největší bezpečnosti pro ukládání kapitálu a ani nízká úroková míra nemůže zastaviti příliv těch, kteří dávají dnes přednost jistotě před větším ziskem. Zlatá reserva státní banky vzrostla již na 54 miliard franků a přibývá dále rychlým tempem. Francie stává se evropskou Amerikou. Odplývání zlata z ostatních států do Francie je ovšem nebezpečně stabilitě evropských měn, což pocítilo drastickým způsobem zejména právě Německo, ale také Anglie. Briand nabízel Němcům loyálně francouzský úvěr, dokud nebylo patrno, že jejich tendence jsou docela nepřátelské. Francouzská ruka mohla býti k dispozici přirozeně jen v hospodářské tísní při politické loyaltitě. Anglie, která trpí odlivem zlata do Paříže již dávno, pokusila se v poslední době navázati jednání o jistou finanční dohodu institutů amerických, anglických i francouzských za účelem vyrovnávacího působení na světové měny. Francie však hodlá své zlaté rezervy a své zajištěné hospodářské posice použiti k upevnění své situace politické. Není ochotna k žádné mezinárodní akci stabilizační a podrží si své zlato pro sebe, pokud nedostane od svých partnerů analogické výhody na tom poli, na němž jí záleží. Anglosasové odpírají Francii, jak známo, záruky bezpečnosti, které jí slíbili na mírové konferenci a které podle francouzského přesvědčení jsou jí dlužni, poněvadž se jen za tuto vyhlídku vzdala rýnské hranice. Při každé příležitosti domáhá se Francie splacení tohoto dluhu. Až dosud není jisto, zda se jí to podaří a zejména zda se jí to podaří při nynější příležitosti krise hospodářské a finanční. Tolik je však jisto, že nikdo nemůže si dovoliti dnes pracovat proti Francii a fedrovat německé snahy revisionistické, nechce-li proti sobě popuditi nejsilnější moc kapitálovou v Evropě.

Toto zesílené postavení Francie v mezinárodní politice a pokles vyhlídek revisionismu pocítila trpce také Itálie, jejíž vůdce Mussolini věnoval se revisionistické kampani v posledním roce s celou svou vervou. Ještě před nedávnem mluvilo se v Evropě téměř jen o jeho chystaném bloku, který měl sahati od Baltu až k Adrii a moři Černému, zahrnovat Německo, Rakousko, Maďarsko, Bulharsko, Řecko, Turecko i Rusko přirozeně pod jeho vlastním vedením. Také cesty řeckého ministerského předsedy Venizela uváděly se v souvislost s touto akcí. Venizelos, tento Odysseus moderního Řecka, je však příliš chytrý a dobře informovaný, než aby přijal takovou roli. Jeho projevy ve Varšavě, v Bělehradě, ve Vídni a konečně i v Římě ukázaly, že Řecko chce zachovat opravdu tu naprostou neutralitu na všechny strany, která jest mu nejprospěšnější a při jeho závidění hodném postavení mezi Evropou, Asií a Ruskem také nejvhodnější. Mussolini sám ostatně v novoročním projevu silně odtroubil svou ofensivu, prohlásil tu v pravý opak ke svým senačním řečem s balkonů radnic severoitalských, že nebude nikdy vést válku — leda že by byl chycen za hrdlo. Takové gesto je ovšem stejně prázdné jako byla předcházející bojovná; nikdo Itálii neohrožoval a neohrožuje, náhlá mírumilovnost neznamena nic jiného, nežli že Duce sám nahlédl za daných okolností marnost dalšího pokračování v útocích. Postavení Francie speciálně vůči Itálii je nedobytné. Mussolini mohl dostatí paritu s francouzským loďstvem snad ještě na londýnské konferenci — kdyby byla bývala vůbec dosažitelná — ale nemohl ji naprosto vynutiti nějakým vzdorem, jak se o to po celý rok pokoušel. Kdyby Itálie začala nakrásně na moři zbrojit, bude to míti jen ten následek, jako kdysi při vzdoru Německa vůči Anglii, že totiž vyzvaná moc by odpověděla standartem dvou lodí za jednu. Itálie v dnešní své finanční situaci nemohla by si takové závody vůbec dovolit.

Vnitropolitické poměry v Anglii upevnily se v poslední době dohodou obou levých frakcí, liberální a dělnické, kterým oběma arcí musí záležet na tom, aby konservativci nepřišli znovu k veslu. Když

nemohlo již býti pochyby, že nové volby jsou totožné s vítězstvím konservatismu a tím i ochranářství v Anglii, ujednali liberálové s dělníky pakt podle principu menšího zla. Budou podporovat vládu Mac Donaldovu do té doby, než se situace v zemi uvolní a zejména než se vyřídí velké imperiální úkoly, které zde jsou a za to dostanou volební reformu, blížíci se principu poměrnosti. Tím byla tažena čára přes rozpočet konservativní strany, kterou všechny výsledky doplňovacích i obecních voleb utvrzovaly ve vyhlídkách na blízký triumf. Nezdá se však, že by zahrazením své cesty byli příliš stísněni, spoléhají patrně, že spojenci proti své vůli, Mac Donald a Lloyd George, se zanedlouho rozejdou. Pro Evropu má obrat význam jen potud, že nebezpečí pro její obchod, které spočívalo v uzavření Anglie celními hradbami, bylo na nějakou dobu odstraněno, to jest odsunuto. Obrisy anglické volební reformy, jimiž mají býti liberálové uspokojeni, nejsou však stále ještě patrný, jde o alternativní hlas, který volič mohl by dáti případně liberálovi, kdyby jeho vlastní kandidát labouristický nebo konservativní neprošel. Zda by liberálové dosáhli od této reformy zesílení své pozice v dolní sněmovně, zůstává pochybné, stačilo by však, kdyby jejich uspokojení zaručilo vládě Mac Donaldově klidnou příští parlamentní sezonu.

Všechna pozornost této vlády je však nyní, kdy vůči problému nezaměstnanosti stojí se bezradně, soustředěna na těžký problém ústavní reformy indické, která má přinést uklidnění tomuto v posledních dvou letech tak těžce zmítanému polokontinentu. Nelze zapřít, že srtny na konferenci, zvané »u kulatého stolu«, projeví mnoho dobré vůle dospěti k dorozumění jak mezi sebou, tak s Velkou Británií. Hned na počátku projevilo se jako příznivé znamení osvícené vlastenectví indických radžů, kteří se přihlásili spontánně k indické federaci. Pochopilo se, že mechanické aplikování britské demokracie na úplně jinak utvářenou Indii nemá smyslu, že zde, překročili-li se k ústavnosti, bude možno spíše používatí vzorů z Německa nebo Spojených států severoamerických. Při spoustě kmenových a náboženských rozdíků bude odpovídati nejlépe zřízení federativní, ponechávající každému jeho samosprávu, ale ustavující zároveň silnou ústřední moc exekutivní, která by protivy vyrovnávala a vnitřní mír zaručovala. Tím se ovšem poskytuje také ochranné moci britské příležitost k trvalému nebo aspoň dlouho trvajícímu uplatnění. Největší potíž ukázala se však v tom, že silná indická menšina mohamedánů klade požadavky indickému nacionalismu nepřijatelné, poněvadž rozbíjí teritoriálně indickou jednotu. Přes všechny pokusy Mac Donaldovy zůstala v tomto bodě indická konference i po několikátýdenním namáhání tam, kde byla na začátku. *Islam ukazuje se býti jistým Ulsterem Indie*. Vláda musila tudíž přistoupit k podání svého vlastního návrhu, jež vypracoval lord Sankey. Koncese tu ohlášené jsou jistě to krajní, co od kterékoli britské vlády vůbec bylo lze očekávat. Nezáleží o její dobré vůli postupovat na přímé cestě k dominiální nezávislosti indické. Indie má dostat pravidelnou parlamentní reprezentaci, třebaže pravomoc guvernérova bude působit ještě jako silná brzda. Při dvoukomorové soustavě bude valná část členů horní sněmovny jmenována a vládní odpovědnost bude se vztahovat k oběma těmto domům, které jen ve spojení a kvalifikovanou většinou mohou ji svrhnouti. Přesto za normálního fungování soustavy byl by to parlamentarismus. Vnějšího výrazu má dojíti tato skutečnost i ve změně britského představitele z místokrále na pouhého guvernéra. Veto guvernérovo může se vztahovat pouze na finanční hospodářství indického parlamentu a uplatňovat se pouze ve zvláštních případech, kdy by rovnováha nebo trvalé zařízení země toho vyžadovaly. Jako zvláštní prerogativy jsou tu však ještě armáda, zahraniční politika a vztahy mezi autonomními provinciemi Britské Indie a samostatnými knížectvími. Anglie nechce prostě a také nemůže ponechat v osudových záležitostech a kritických situacích Indii samu sobě. Záleželo by nyní na politickém smyslu a schopnosti Indů samotných, aby přechodnou periodu zkrátili a vládu do svých rukou skutečně dostali. Je možno však očekávat od nich právě tolik politického realismu? I kdyby ti, kteří zasedají v Londýně, ji projevili, jest svrchovaně pochybné, zda národně revoluční živly doma to potvrdí, nebo ztratí svůj vliv na masy, aby nová konstituce mohla fungovati lépe než ta, která byla povolena před deseti lety.

Dosavadní předseda rady lidových komisařů Rykov byl při poslední příležitosti poslán za ostat-

ními, kteří nevěnovali svoji plnou důvěru a spolupráci plánu Stalinovu. Byl již *posledním ze starých spolupracovníků Leninových*, takže dnes Stalin, o němž bylo známo, že tenkrát nepatřil právě k nejmilejším přátelům bolševického proroka, stojí tu úplně sám, *bez konkurence*, ale také bez jakéhokoli *dělení odpovědnosti*. To znamená, že celá nynější politická i hospodářská stavba Ruska spočívá na jediném člověku a vše je doslovně vsazeno na jednu kartu. Nepodaří-li se uskutečnit *»pětiletý plán«* nebo aspoň vykázat se citelnými výsledky nejen v konstrukci socialistického státu, nýbrž i ve zlepšení životních podmínek mas, může se tato soustava státi Rusku i komunismu osudnou. Dr. R. Procházka.

LITERATURA.

VÁCLAV CHALOUPECKÝ: ZÁPAS O SLOVENSKO 1918. Nákladem »Činu« v Praze 1930. Stran 252 za Kč 39.—.

Autor označuje přítomnou práci za »pokus o vylíčení úseku dějin, který aspoň podle našeho hlediska patří a bude asi patřiti k nejvýznamnějším a nejpamátnějším v dějinách našeho národa, kdy došlo k národnímu a státnímu sjednocení historických zemí našeho národa se Slovenskem« (str. 7). K tomu možno jen dodat, že je to pokus velmi zdařilý, založený na studiu bohatých pramenů, jež nutno hodnotit jak čistě historicky tak i, a především ovšem, politicky. Chaloupecký rozhodl svou práci spor, vyvolaný Šrobárovými pamětmi »Oslobodené Slovensko«, definitivně ve prospěch Šrobárův a jeho stoupenců proti dr. Hodžovi. Nemohouce se pouštět do podrobností upozorníme aspoň na některé závěry, k nimž autor dospěl.

Vycházejí od skutečnosti, že dr. Hodža připsal do známého memoranda Krištofyho o záchraně monarchie ze září 1918 německy poznámku o »zajištění autonomního vývoje národů uherských«, dovozujíc prof. Chaloupecký, že tato myšlenka ukazuje na přímou souvislost, ba už i jisté uznání zásady Wilsonovy a jeho požadavku »autonomního vývoje pro národy rakousko-uherské monarchie ze dne 8. ledna 1918. »V slovenské politice před válkou je myšlenka autonomie, ba dokonce autonomie Slováků jako národa, zcela cizí a není pro ni žádného dokladu. Vše to naznačuje, že Hodža přece jen napsal svoji osudnou větu pro Krištofyho memorandum někdy 1918, snad v srpnu nebo v září, jak udává v svých Pamětech Krištofy. Ba právě okolnost, že dr. Hodža napsal kritickou větu německy, snad bez osobní intervence Krištofyho a bez každého nátlaku dokazuje, že věc asi mínil vážně, že to byla věta rozmyslná a nikoli snad jen náhodné uklouznutí myslí a pera při setkání se starým politickým přítelem« (str. 39). A dodává: »Hodžu do jisté míry kompromituje to, že má asi důvody, proč svoji spolupráci s Krištofem tají a zapírá« (str. 39).

Pokud jde o martinské porady ve dnech 29.—31. října 1918 a o martinskou deklaraci z 30. října 1918, všichni účastníci stáli nadšeně za československou státní jednotou a různosti v náhledech týkaly se hlavně toho, jak při jednotě s Čechy zachovat jistou míru slovenského svojrázu, na němž si někteří účastníci předběžné porady ve smyslu starší slovenské ideologie dosti zakládali. Věta, obsažená v původní deklaraci Zochově, že Slováci spolu s Čechy žádají své zastoupení na mírové konferenci, byla vypuštěna na Hodžovu žádost, a o deklaraci samé není v Slovenském týždenníku zpráv. Je též ku podivu, že Hodža nešel do Prahy a že zůstal v Martině a to i v době, kdy tam pospíchala už většina slovenských politických vůdců. Podle Chaloupeckého »*státoprávního významu* martinská deklarace vlastně nemá. Slováci, když šli do Martina, byli totiž, nevědouce o tom, již příslušníky československého státu« (str. 60). Není zajisté také pochyby o tom, že by bylo k československému státu došlo i bez martinské deklarace. Tím však nemá býti podlamována morální stránka této slovenské revoluce, která byla dalekosáhlá a veliká. »A právě tím, že v Martině jednali bez přímé dohody s Prahou, dokumentuje se podivuhodným způsobem jednotnost vůle celého národa, a také to, že Slováci v tom měli i velmi čestný podíl. S hlediska teoretického a právního bylo sice Slovensko Prahou o dva dny předstiženo, ve skutečnosti jde tu však o soudobý projev jednotné vůle národa, krácejícího za jednotným